

Liite 1: Tietoturvallisen käyttöympäristön vaatimukset

Sisällys

1 Yleistä	3
1.1 Määritelmät	4
1.2 Toiminnallinen kuvaus.....	5
1.3 Järjestelmäarkkitehtuuri	6
1.4 Palveluntarjoajat.....	6
1.5 Luotetut tunnistuslähteet.....	7
2 Tekniset vaatimukset	7
2.1 Tunnistautuminen.....	7
2.1.1 Toisilain asettamat vaatimukset	7
2.1.2 Tietolupaviranomaisen asettamat vaatimukset	7
2.2 Käyttäjien ja käyttöoikeuksien hallinta	8
2.2.1 Toisilain asettamat vaatimukset	8
2.2.2 Tietolupaviranomaisen asettamat vaatimukset	8
2.3 Ympäristön suojaaminen	8
2.3.1 Toisilain asettamat vaatimukset	8
2.3.2 Tietolupaviranomaisen asettamat vaatimukset	9
2.4 Lokitus	10
2.4.1 Toisilain asettamat vaatimukset	10
2.4.2 Tietolupaviranomaisen asettamat vaatimukset	10
2.5 Ympäristön hallinta ja valvonta	11
2.5.1 Tietolupaviranomaisen asettamat vaatimukset	11
2.6 Aineistojen poisto käyttöympäristöstä	12
2.6.1 Tietolupaviranomaisen asettamat vaatimukset	12
3 Toimijan luotettavuus.....	12
3.1 Yleistä.....	12
3.1.1 Toisilain asettamat vaatimukset	12
3.1.2 Tietolupaviranomaisen asettamat vaatimukset	13
3.2 Tietosuojat.....	13
3.2.1 Tietolupaviranomaisen asettamat vaatimukset	13
3.3 Toimitilat	13
3.3.1 Tietolupaviranomaisen asettamat vaatimukset	13

Sosiaali- ja terveysalan tietolupaviranomainen

25.11.2021

Tietoturvallisen käyttöympäristön vaatimukset

3.4 Henkilöstö	14
3.4.1 Tietolupaviranomaisen asettamat vaatimukset	14
4 Tietoturvalliseen käyttöympäristöön liittyvät keskeiset prosessivaiheet	15

Sosiaali- ja terveysalan tietolupaviranomainen

25.11.2021

Tietoturvallisen käyttöympäristön vaatimukset

1 Yleistä

Tämä dokumentti kuvaa ja tarkentaa tietoturva-vaatimukset toisiolain 20 §:n 2 momentissa ja 21–29 §:issä edellytetyille tietoturvaliselle käyttöympäristölle. Palveluntarjoajan edellytetään noudattavan toisiolain 18 §:n yleisiä tietoturva-vaatimuksia. Tietoturvalisella käyttöympäristöllä varmistetaan toisiolain nojalla luovutettujen tietojen tietoturvalis, lupaehtojen mukainen käsittely. Viranomaisen saa luovuttaa tietoaineistot hakijalle vain, jos käyttöympäristö täyttää 20 §:n 2 momentissa ja 21–29 §:ssä säädetyt edellytykset.

Tietolupa määrittää mitä toisiolain mukaisia tietoaineistoja tietoturvaliseseen käyttöympäristöön luovutetaan. Tässä määräyksessä ei aseteta käyttöympäristölle eritasoisia tietoturva-vaatimuksia käyttöympäristössä käsiteltävien tietoaineistojen turvallisuusluokitusten perusteella. Jos tietoaineistot ovat turvallisuusluokiteltu tai niille on asetettu suojaustasovaatimuksia, joita käsittely-ympäristön on täytettävä, on niistä johtuvat vaatimukset huomioitava erikseen.

Arvioinnin toteuttava ja todistuksen myöntävä tietoturvalisisuuden arviointilaitos arvioi omalla ammattitaidollaan, soveltuvatko palveluntarjoajan tietoturvalisista käyttöympäristöä koskevat, voimassa olevat tietoturvalisisuuden liittyvät todistukset määräyksessä esitettyjen vaatimustenmukaisuuden osoittamisessa. Arvioitavan kohteen osat, joita olemassa oleva todistus ei kata, tulee erikseen arvioida. Arviointilaitos tarkastaa palveluntarjoajan voimassa olevan todistuksen voimassaoloajan ja asettaa tarvittaessa rajoituksen tämän määräyksen perusteella myönnettävän todistuksen voimassaoloajalle. Tietolupaviranomainen ei tee arviointia eikä tarjoa teknistä neuvontaa tietoturvalisisen käyttöympäristön tietoturvalisisuuden liittyen.

Tietoturva-vaatimuksissa on viitattu seuraaviin säännöksiin ja kriteeristöihin:

- Laki sosiaali- ja terveystietojen toissijaisesta käytöstä, 552/2019
- KATAKRI 2015 - Tietoturvalisisuuden auditointityökalu viranomaisille
 - Suojaustasoja tai turvallisuusluokkia ei huomioida arvioinnissa vaan sovellettavat KATAKRI-vaatimukset ovat ilmoitettu arvioitavan kohteen vaatimusten yhteydessä
- PiTuKri versio 1.1. maaliskuu 2020 - Pilvipalveluiden turvallisuuden arviointikriteeristö
- Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2016/679, annettu 27 päivänä huhtikuuta 2016, luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta (yleinen tietosuoja-asetus)
- Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) N:o 910/2014, annettu 23 päivänä heinäkuuta 2014, sähköisestä tunnistamisesta ja sähköisiin transaktioihin liittyvistä luottamuspalveluista sisämarkkinoilla ja direktiivin 1999/93/EY kumoamisesta
- ISO/IEC 27001 –standardi

Sosiaali- ja terveysalan tietolupaviranomainen

25.11.2021

Tietoturvallisen käyttöympäristön vaatimukset

1.1 Määritelmät

Tässä määräyksessä:

- Aineistolla tarkoitetaan henkilötietoja sisältävää tietoaineistoa.
- Fyysisesti ja teknisesti suojatulla alueella tarkoitetaan ympäristöä, jossa tilat ja tekniset ratkaisut estävät ulkopuolisten kontrolloimattoman pääsyn tietoihin. Tiloihin liittyvät vaatimukset ovat esitetty kohdassa 3.3 Toimitilat.
- Karanteeniympäristöllä tarkoitetaan eriytettyä ja suojattua ratkaisua, missä salattu aineisto muunnetaan selkokieliseksi ja sille tehdään eheys- sekä haittaohjelmatarkastus. Samassa ympäristössä Tietolupaviranomaiselle tarkastettavaksi lähetettävä aineisto salataan toimitusta varten. Ympäristöstä ei saa olla yhteyttä Internetiin.
- Käyttäjäympäristöllä tarkoitetaan tietoturvalisessa käyttöympäristössä sijaitsevaa tietolupakohtaisesti eriytettyä tietojenkäsittely-ympäristöä, jossa asiakas/tutkija tai -ryhmä käsittelee henkilötietoja sisältäviä aineistoja. Ympäristöstä ei saa olla suoraa yhteyttä Internetiin eikä muihin käyttäjäympäristöihin.
- Käyttäjä- ja pääsynhallinnalla tarkoitetaan ratkaisua, joka sijaitsee varsinaisen tutkimusympäristön ja Internetin välissä, ja jolla suoritetaan käyttäjien tunnistaminen ja toteutetaan pääsynhallintaa.
- Lokienhallinnalla tarkoitetaan eriytettyä ja suojattua ratkaisua, jolla toteutetaan käyttöympäristön lokitietojen keräys, valvonta ja raportointi.
- Lokitietoja ovat mm. käyttöloki- ja luovutuslokitiedot sekä tekniset lokitiedot, joita käyttöympäristön laitteet keräävät.
- Palveluntarjoaja on käyttöympäristöstä ja sen vaatimustenmukaisuudesta vastuussa oleva taho, joka voi käyttää myös alihankkijoita.
- Teknisen, organisatorisen ja fyysisen tietoturvan hallinta tarkoittaa käyttöympäristön toteutukseen liittyvien eri osa-alueiden hallinta- ja valvontaratkaisuja.
- Tietolupaviranomaisen järjestelmillä tarkoitetaan Tietolupaviranomaisen hallinnoimia tietojärjestelmiä, joissa suoritetaan mm. lupakäsittelyä, aineistojen siirtoa, kokoamista, esikäsittelyä ja yhdistämistä sekä pseudonymisointia ja anonymisointia.
- Tietoturvalisella käyttöympäristöllä (jatkossa myös pelkkä käyttöympäristö) tarkoitetaan teknistä, organisatorista ja fyysistä tietojen käsittelyn toimintaympäristöä.
- Tietoturvaskannaus tarkoittaa teknisin apuvälinein toteutettua tarkastusta tietojenkäsittely-ympäristölle. Tällä varmistetaan, ettei ympäristössä ole mm. haavoittuvuuksia eikä tietoturvaa vaarantavia virheellisiä konfigurointeja.

Sosiaali- ja terveystietojen tietolupaviranomainen

25.11.2021

Tietoturvallisen käyttöympäristön vaatimukset

- Tunnistuslähde on järjestelmä, jossa sijaitsevat tunnistamisen ja käyttövaltuushallinnan tarvitsemat käyttäjätunnukset.
- Vähimpien oikeuksien periaate (myös pienimmän oikeuden periaate) on tietoturvallisuuteen liittyvä käsite, jonka mukaan tietojärjestelmän käyttöoikeudet tulee rajata suppeimpiin mahdollisiin oikeuksiin, joilla käyttäjä tai prosessi kykenee suoriutumaan sille määrätystä tehtävästä. Käyttöoikeudet tulee rajata myös ajallisesti lyhyimpään mahdolliseen ajanjaksoon, jonka aikana tehtävä voidaan suorittaa.

1.2 Toiminnallinen kuvaus

Tietoturallisella käyttöympäristöllä tarkoitetaan teknistä, organisatorista ja fyysistä tietojen käsittelyn toimintaympäristöä, jossa tietoturvaluus on varmistettu asianmukaisin hallinnollisin ja teknisin toimin. Tietoturallisessa käyttöympäristössä on voitava varmistaa tietojen tietoturallinen, tietoluvan mukainen käsittely ja ainoastaan tietoluvassa yksilöidylle käyttäjille annetaan pääsy kyseistä hanketta varten perustettavaan käyttäjäympäristöön.

Palveluntarjoaja on se toimija, joka tarjoaa tietoturallisen käyttöympäristön palveluita asiakkaidensa käyttöön. Palveluntarjoaja voi tarvittaessa käyttää alihankkijoita eri osakokonaisuuksien toimittajina, esimerkiksi prosessoinnin ja tallennuskapasiteetin osalta. Palveluntarjoaja vastaa siitä, että tietoturallinen käyttöympäristö ja sen tuottamiseen osallistuvat osapuolet noudattavat tässä määräyksessä asetettuja vaatimuksia.

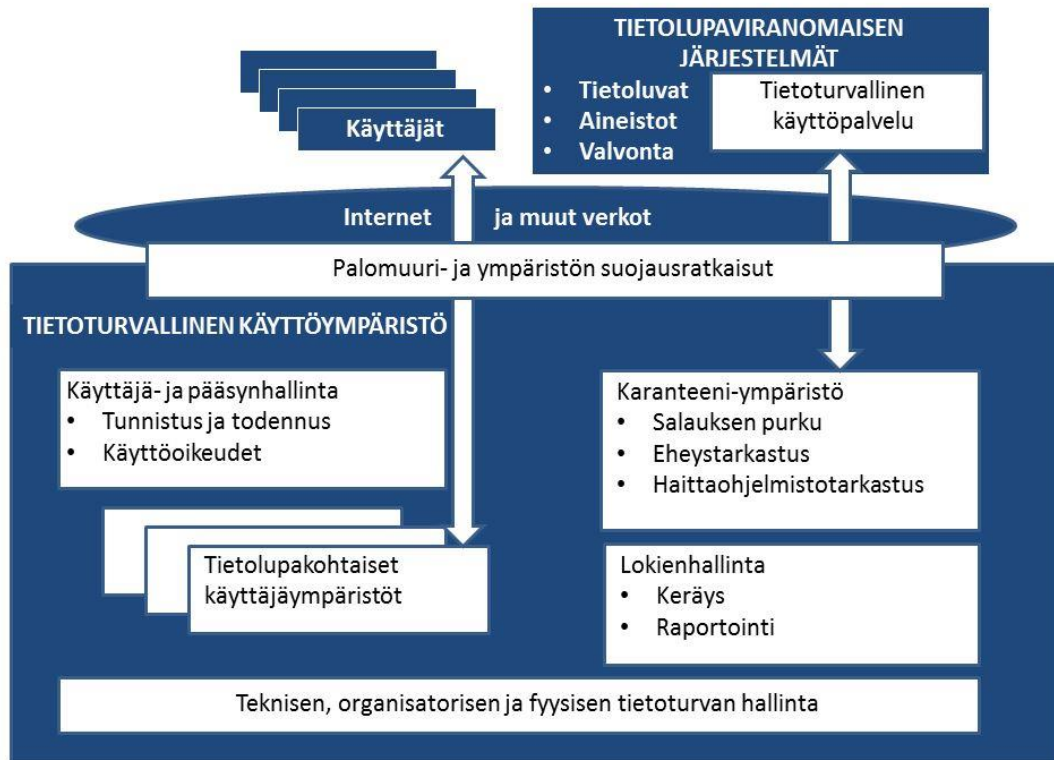
Tärkeimpiä toiminnallisuksia liittyen tietoturalliseen käyttöympäristöön:

- Käyttäjäympäristöön kirjaututaan luotettaviksi arvioitujen tunnistuslähteiden tunnuksilla.
- Käyttäjäympäristöön kirjautumisessa käytetään pääsääntöisesti kaksivaiheista tunnistautumista.
- Käyttäjäympäristössä asiakas saa käyttöönsä vain kyseisen tietoluvan mukaiset aineistot.
- **Tietojen siirtäminen käyttäjäympäristöjen välillä on estetty.**
- Henkilötietoaineistojen siirto tietoturalliseen käyttöympäristöön tapahtuu tietoturallisesti.
- Käyttäjäympäristöön ei tule olla mahdollista muodostaa suoria Internet-yhteyksiä.
- Tunnisteellisten henkilötietoaineistojen käsittely on pystyttävä suojaamaan erityisen huolellisesti kaikissa käsittelyn vaiheissa.
- Lokienhallinta tulee tapahtua suojatussa ympäristössä, johon ei ole mahdollista muodostaa suoria Internet-yhteyksiä.

Tietoturallisen käyttöympäristön arkkitehtuuri on kuvattu alla ja keskeiset palveluntarjoajaa koskevat prosessivaiheet kohdassa 4.

1.3 Järjestelmäarkkitehtuuri

Seuraavassa kuvassa on esitetty Tietoturvallisen käyttöympäristön periaatteellinen järjestelmäarkkitehtuuri. Tämän tarkoituksena on selvittää, mistä toiminnoista tietoturallinen käyttöympäristö koostuu ja miten se liittyy muihin keskeisiin toisilain mukaisiin toimintoihin.

Kuva: Tietoturvallisen käyttöympäristön periaatteellinen järjestelmäarkkitehtuuri

1.4 Palveluntarjoajat

Tietoturallisella käyttöympäristöllä on oltava nimetty palveluntarjoaja, joka on vastuussa tämän määräyksen vaatimusten toteuttamisesta. Palveluntarjoaja voi käyttää alihankkijoita esimerkiksi tietoteknisten palveluiden tuottamiseksi, mutta palveluntarjoaja vastaa aina tietoturallisen käyttöympäristön vaatimustenmukaisuudesta. Käytännössä palveluntarjoajan ja käytettävän alihankkijan välillä on oltava sitova sopimussuhde.

Palveluntarjoajan on myös tunnistettava mahdollinen henkilötietojen kasautumisvaikutus ja huomioitava tämä tarjoamansa käyttöympäristön suojauksessa. Kasautumisvaikutus voi syntyä esimerkiksi tilanteissa, joissa käyttöympäristössä on tarkoitus säilyttää useita henkilötietoaineistoja ja/tai aineistojen koot muodostuvat suuriksi. Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto Valvira ylläpitää julkista rekisteriä sille ilmoitetuista vaatimukset täyttävistä käyttöympäristöistä.

Sosiaali- ja terveystietojen tietolupaviranomainen

25.11.2021

Tietoturvallisen käyttöympäristön vaatimukset

1.5 Luotetut tunnistuslähteet

Tietolupaviranomainen ylläpitää ajantasaista listaa luottamistaan tunnistuslähteistä ja julkaisee ne osoitteessa findata.fi. Listattujen luotettujen tunnistuslähteiden lisäksi voi käyttää tunnistuslähteitä, jotka tunnistautumisen osalta täyttävät tämän määräyksen kohdan 2.1.2 vaatimukset.

2 Tekniset vaatimukset

2.1 Tunnistautuminen

2.1.1 Toisilain asettamat vaatimukset

21 § Tietoturvallisen käyttöympäristön käyttäjien tunnistaminen
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2019/20190552#L3P21>

2.1.2 Tietolupaviranomaisen asettamat vaatimukset

- Käyttäjän ensitunnistaminen toteutetaan ensisijaisesti vahvalla sähköisellä tunnistamisella, esimerkiksi Suomi.fi-palvelulla. Jos vahvaa sähköistä ensitunnistusta ei ole mahdollista tehdä, on käyttäjän identiteetti varmistettava henkilöllisyyden todentamisasiakirjoja käyttäen käyttäjän läsnä ollessa dokumentoidusti. Jos käyttäjän läsnäolon vaatiminen ei ole kohtuullista esim. matkustamisen takia, voidaan ensitunnistaminen toteuttaa tavalla, jossa käyttäjään työ-, toimeksianto-, sopimus-, tai vastaavassa suhteessa oleva organisaatio vahvistaa käyttäjän identiteetin kirjallisesti ja sitovasti tarvittavine dokumentteineen.
- Tunnuksien haltijoilla ja tunnistuslähteen välillä pitää olla joko sopimussuhde (esimerkiksi työ- tai tutkimussopimus), affiliaatio (esimerkiksi tutkimushankkeen kautta) tai muu juridisesti sitova suhde. Tunnistuslähteiden ylläpitäjillä on velvollisuus sulkea tunnukset välittömästi sopimussuhteen päätyttyä tai mikäli epäilevät tunnuksien vuotamista tai muuta väärinkäytöstä.
- Käyttäjätunnistuksen tulee olla vähintään kaksivaiheinen, jossa käytetään kahta eri tunnistusmenetelmää. Käyttäjätunnus-salasanayhdistelmän lisäksi käytetään erillistä tunnistusta, esimerkiksi matkapuhelinsovellusta tai muuta vastaavaa tunnistusmetodia. Kaksivaiheinen tunnistus pitää olla tapahtunut, ennen kuin tietoluvan mukaisten aineistojen käsittely aloitetaan käyttäjän toimesta.
- Jos palveluntarjoajan käyttäjälle järjestämä ja osittama, käyttäjäympäristön käyttöön dedikoitu päätelaite sijaitsee käyttäjäympäristön kanssa saman fyysisesti ja teknisesti suojatun alueen sisällä, ei kaksivaiheista tunnistusta edellytetä, mutta käyttäjän henkilöllisyydestä on oltava varmuus ennen dedikoidun päätelaitteen käyttöön luovutusta.
- Lisäksi arvioinnissa käytetään KATAKRI kohtia I 06 (Toteutusesimerkin kohdat 1-8) ja I 07 (Toteutusesimerkin kohdat 1-7) soveltuvin osin.

Sosiaali- ja terveystietojen tietolupaviranomainen

25.11.2021

Tietoturvallisen käyttöympäristön vaatimukset

2.2 Käyttäjien ja käyttöoikeuksien hallinta

2.2.1 Toisilain asettamat vaatimukset

22 § Tietoturvallisen käyttöympäristön käyttäjien käyttöoikeudet
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2019/20190552#L3P22>

2.2.2 Tietolupaviranomaisen asettamat vaatimukset

1. Ympäristön käyttöoikeudet on rajoitettu siten, että käyttäjät pääsevät käsiksi vain niihin aineistoihin ja resursseihin, joihin heille on myönnetty lupa.
2. Ympäristön käyttöoikeudet on rajoitettu tietolupien mukaan. Jos henkilöllä on useampia tietolupia käyttöympäristössä, on sallittua pitää auki yhteys usean tutkimusluvan aineistoihin, mutta aineiston siirto käyttäjäympäristöjen välillä on kielletty.
3. Ympäristön käyttöoikeudet myönnetään vähimpien oikeuksin periaatteella (KATAKRI I 06).
4. Ympäristössä käytetään vain luotettujen tunnistuslähteiden tunnuksia.
5. Havaitessaan väärinkäytöksen, on palveluntarjoajan viipymättä estettävä lisävahinkojen synty esimerkiksi käyttöoikeuksia rajoittamalla.
6. Käyttöoikeus käyttäjäympäristöön lukittuu automaattisesti tietoluvan voimassaolon päättyttyä.
7. Käyttäjäympäristön aineistot poistetaan automaattisesti viimeistään 6 kk kuluttua käyttöoikeuden päättyttyä, ellei laki määrää muuta.
8. Lisäksi arvioinnissa käytetään KATAKRI kohtaa I 06 (Toteutusimerkin kohdat 1-8) soveltuvien osien.

2.3 Ympäristön suojaaminen

2.3.1 Toisilain asettamat vaatimukset

18 § Yleiset tietoturvavaatimukset <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2019/20190552#L3P18>

23 § Tietoturvallisen käyttöympäristön suojaaminen <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2019/20190552#L3P23>

24 § Tietoturvallisen käyttöympäristön vähimmäisvaatimukset <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2019/20190552#L3P24>

Sosiaali- ja terveysalan tietolupaviranomainen

25.11.2021

Tietoturvallisen käyttöympäristön vaatimukset

2.3.2 Tietolupaviranomaisen asettamat vaatimukset

1. Pääsynhallintaympäristö tulee suojata KATAKRI I 01 Toteutus(esimerkin kohdat 1-2 mukaisesti).
2. Käyttäjäympäristön ja Karanteeniympäristön osalta suojaaminen tulee tapahtua KATAKRI I 01 Toteutus(esimerkin kohdat 1-2 mukaisesti).
3. Tarkennuksia vaatimuksiin:
 - a. Käyttäjäympäristö on eriytetty Internetistä palomuuriratkaisulla.
 - b. Jos palveluntarjoajan käyttäjälle järjestämä, käyttöympäristön käyttöön dedikoitu päätelaite sijaitsee käyttäjäympäristön kanssa saman fyysisesti ja teknisesti suojatun alueen sisällä, ei kaksivaiheista tunnistusta edellytetä, mutta käyttäjän henkilöllisyydestä on oltava varmuus ennen dedikoidun päätelaitteen käyttöön luovutusta. Päätelaitteelta ei saa olla yhteyttä käyttäjäympäristön ulkopuolelle eikä käyttäjällä saa olla mahdollisuutta tuoda tai viedä tietoja käyttäjäympäristöstä päätelaitetta käyttäen, esim. USB-muistia käyttäen.
 - c. Jos päätelaite ei sijaitse käyttäjäympäristön kanssa saman fyysisesti ja teknisesti suojatun alueen sisällä, tulee sisäänkirjautuminen toteuttaa kaksivaiheisella tunnistuksella, jossa jälkimmäinen vaihe on toteutettava ennen aineistoihin pääsyä.
 - d. Käyttäjäympäristöön ei sallita suoria yhteyksiä käyttäjän päätelaitteelta. Yhteydellä siirretään esimerkiksi vain näyttökuvaa sekä näppäimistön ja hiiren syötettä.
 - e. Eri tietolupien käyttäjäympäristöt pitää olla eriytettyinä toisistaan siten, että vain kyseisessä tietoluvassa mainitut käyttäjät saavat pääsyn lupaa koskevaan tietoaineistoon.
 - f. Käyttäjille ei oletusarvoisesti myönnetä ylläpito-oikeuksia käyttöympäristön koneisiin. Käyttöoikeuksien hallinnointi tulee tapahtua KATAKRI I 06 Toteutus(esimerkin kohdat 1-8 mukaisesti noudattaen Vähimpien oikeuksien periaatetta. Käyttäjälle voidaan myöntää oikeuksia, jotka ovat peruskäyttäjän oikeuksia suuremmat, jos nämä liittyvät tietoluvan mukaiseen tietojen käsittelyyn, eivätkä ne käyttöympäristön ylläpitäjän riskiarvion mukaan vaaranna tietoturvallisuutta.
 - g. Käyttöympäristön verkon rakenteellisen turvallisuuden kohdalla tulee noudattaa KATAKRI I 01 vaatimuksia kohtien 1-2 mukaisesti soveltuvin osin. Kohdan 2 vaatimusta noudatetaan vaikka suojaustasoja ei olisi yhteen liitettäville ympäristöille määritelty.
4. Järjestelmän suojaamisessa noudatetaan soveltuvin osin Vähimmäistoimintojen ja vähimpien oikeuksien periaatetta KATAKRI I 08 mukaisesti (Toteutus(esimerkin kohdat 1-17).

Sosiaali- ja terveystietolupaviranomainen

25.11.2021

Tietoturvallisen käyttöympäristön vaatimukset

5. Järjestelmän suojaamisessa noudatetaan soveltuvin osin Monitasoisen suojaamisen periaatetta KATAKRI I 09 Toteutusesimerkin kohdat 1-7 sekä I 13 Toteutusesimerkin kohdat 1-3 mukaisesti.
6. Jos rekisterinpitäjällä on tarve siirtää omassa ympäristössään sijaitsevaa luvittua aineistoa omaan, saman fyysisesti ja teknisesti suojatun alueen sisällä sijaitsevaan tietoturvalliseen käyttöympäristöön, voi siirron suorittaa myös ilman tietoturvallista käyttöpalvelua. Tässä noudatetaan KATAKRI:n kohtaa I 15 (Toteutusesimerkki 2) soveltuvasti.
7. Ohjelmistohaavoittuvuuksien hallinnassa noudatetaan KATAKRI:n kohtaa I 23 (Toteutusesimerkin kohdat 1-2) soveltuvin osin.
8. Käyttöympäristölle tulee suorittaa säännöllisiä tietoturvasuorituksia.

2.4 Lokitus

2.4.1 Toisilain asettamat vaatimukset

19 § Lokitiedot <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2019/20190552#L3P19>

2.4.2 Tietolupaviranomaisen asettamat vaatimukset

1. Lokitietoja tulee käsitellä samalla tietoturvallisella tavalla kuin erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia henkilötietoja.
2. Käyttölökeihin on tallennettava tieto tietoluvan saaneesta rekisterinpitäjästä, toisilain mukaisesta käyttötarkoituksesta, käsittelyyn oikeuttavasta tietoluvasta, tietojen käsittelyyn tietoluvan mukaan oikeutetusta käyttäjästä, käsitellyistä tiedoista ja tietoryhmistä sekä käyttöajankohdasta.
3. Teknisiä lokitietoja tulee kerätä kattavasti, jotta mahdolliset virhetoiminnot tai tietomurrot voidaan selvittää riittävän kattavasti. Näitä teknisiä lokeja tulee säilyttää vähintään 5 vuotta.
4. Muilta osin lokitus toteutetaan KATAKRI I 10 Toteutusesimerkin kohdat 1-7 mukaisesti.
5. Hallintayhteydet ja käyttö tulee suojata soveltaen KATAKRI:n I 04 vaatimuksia. Jos toteutus edellyttää liikenteen salausta, salaustuotteen ei tarvitse olla viranomaisen hyväksymä. Turvallisuuden arvioinnissa huomioidaan myös kompensoivat kontrollit.
6. Lokeja on seurattava ja analysoitava suunnitelmallisesti ja säännöllisesti.
7. Lokitietojen käyttö tulee olla toteutettu siten, että myös katselusta jää tieto järjestelmään.
8. Lupakohtaiset aineistojen käyttölokitiedot ja käyttäjärekisterit on toimitettava Tietolupaviranomaiselle sen pyynnöstä ilman aiheetonta viivytystä.

Sosiaali- ja terveysalan tietolupaviranomainen

25.11.2021

Tietoturvallisen käyttöympäristön vaatimukset

2.5 Ympäristön hallinta ja valvonta

2.5.1 Tietolupaviranomaisen asettamat vaatimukset

1. Käyttöympäristö on dokumentoitu ja dokumentointia tulee voida käyttää arviointilaitoksen suorittamassa arvioinnissa sekä muissa tarkastuksissa.
2. Käyttöympäristöä tulee valvoa automaattisesti ympärivuorokautisesti.
3. Käyttöympäristön valvonnassa tulee kiinnittää erityistä huomioita tietoturvan valvontaan.
4. Käyttöympäristön poikkeuksien havainnoinnissa tulee hyödyntää KATAKRI I 11 Toteutusimerkin kohdat 1-4 kriteerejä soveltuvilta osin.
5. Käyttöympäristön tietoturvan ajantasaisuutta tulee valvoa ja katselmoida säännöllisesti.
6. Käyttöympäristön hallinta tulee tehdä tietoturvan osalta kovennetulta työasemalta salatulla tietoliikenneyhteydellä.
7. Käyttöympäristön ylläpito tulee tehdä siihen soveltuvista tiloista.
8. Käyttöympäristön palvelimien tulee sijaita suojaetuissa tiloissa, jotka täyttävät tämän määräyksen toimitiloille asetetut vaatimukset. Käyttöympäristön ylläpitokäyttöoikeuksien tulee olla henkilökohtaisia, erikseen työtehtävien mukaan määriteltyjä käyttöoikeuksia.
9. Käyttöympäristön ylläpitokäyttöoikeuksien tulee olla henkilökohtaisia, erikseen työtehtävien mukaan määriteltyjä käyttöoikeuksia.
10. Käyttöympäristön ylläpitokäyttöoikeudet tulee tarvittaessa jakaa eri tason ylläpitokäyttöoikeuksiin (Administration Tier Model)
11. Käyttöympäristön ylläpitokäyttöoikeuksissa tulee noudattaa vähimpien oikeuksien periaatetta KATAKRI I 06 Toteutusimerkin kohdat 1-8 mukaisesti sekä monitasoisen suojaamisen periaatetta KATAKRI I 07 Toteutusimerkin kohdat 1-7 mukaisesti.
12. Käyttöympäristön hallinnassa ja valvonnassa noudatetaan KATAKRI I 03 ja I 04 -osiota soveltuvilta osin.
13. Käyttöympäristön muutoshallinnassa noudatetaan KATAKRI I 20 (Toteutusimerkin kohdat 1-3) osiota soveltuvilta osin.
14. Myös tietoturvallisen käyttöympäristön ylläpitäjien toimet on sisällytettävä lokienhallintaan.
15. Jos epäillään, että tietojen käsittely on lain tai myönnetyn tietoluvan ehtojen vastaista, on palveluntarjoajalla oltava kyky viivyttelämättä ilmoittaa asiasta tietolupaviranomaiselle ja toimittaa asiasta yksityiskohtainen selvitys. Tämä ei poissulje muita lainsäädännön asettamia velvoitteita.

Sosiaali- ja terveysalan tietolupaviranomainen

25.11.2021

Tietoturvallisen käyttöympäristön vaatimukset

2.6 Aineistojen poisto käyttöympäristöstä

2.6.1 Tietolupaviranomaisen asettamat vaatimukset

1. Aineiston poistossa tulee noudattaa KATAKRI I 19 kohtien 2 ja 3 vaatimuksia.
2. Aineiston poistossa tulee noudattaa KATAKRI I 19 -ohjeistusta (Toteutus esimerkin kohdat 2 ja 3).
3. Aineistojen säilytyksessä on huomioitava mahdolliset tietoluvassa asetetut ehdot.

3 Toimijan luotettavuus

3.1 Yleistä

3.1.1 Toisilain asettamat vaatimukset

20 § Tietoturvallinen käyttöympäristö <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2019/20190552#L3P20>

25 § Tietoturvallisen käyttöympäristön tietoturvallisuuden osoittaminen
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2019/20190552#L3P25>

26 § Tietoturvallisuuden arviointi <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2019/20190552#L3P26>

27 § Arviointilaitoksen myöntämän todistuksen peruuttaminen
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2019/20190552#L3P27>

28 § Tietoturvallisuuden arviointilaitoksen ilmoittamisvelvollisuus
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2019/20190552#L3P28>

29 § Tietoturvallisen käyttöympäristön käyttöönoton jälkeinen seuranta
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2019/20190552#L3P29>

30 § Tietojärjestelmien valvonta ja tarkastukset
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2019/20190552#L3P30>

31 § Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston oikeus ulkopuolisen asiantuntijan käyttöön
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2019/20190552#L3P31>

32 § Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston tiedonsaantioikeus
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2019/20190552#L3P32>

33 § Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston määräys puutteiden korjaamiseksi ja uhkasakko
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2019/20190552#L3P33>

34 § Määräys velvollisuuksien täyttämiseksi
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2019/20190552#L3P34>

3.1.2 Tietolupaviranomaisen asettamat vaatimukset

1. Tietoturvallisen käyttöympäristön on fyysisesti sijaittava EU/ETA-alueella.
2. Tietoturvallisen käyttöympäristön palveluntarjoajan on oltava EU/ETA-alueella rekisteröity organisaatio.
3. Palveluntarjoajan ja käyttöympäristön tuottamiseen osallistuvien organisaatioiden yleinen luotettavuus arvioidaan suhteessa kykyyn toimia tämän määräyksen vaatimusten mukaisesti. Arvioinnissa voidaan käyttää Katakria soveltuvin osin. Pilvipalveluita käytettäessä voidaan arvioinnissa hyödyntää PiTuKrin lukua ”Palvelun tuottaminen” Katakria sijaan. Arviointi voi tapahtua palveluntarjoajan esittämän asiakirjanäytön perusteella.
4. Palveluntarjoajan on osoitettava luotettavuus turvallisuuden hallintajärjestelmällä, esimerkiksi ISO/IEC 27001 -standardin mukaisesti.
5. Palveluntarjoaja vastaa alihankkijan toiminnasta kuin omastaan ja tämän määräyksen velvoitteista on sitovasti sovittu palveluntarjoajan ja alihankkijan välillä. Alihankkijalla tarkoitetaan esimerkiksi käyttöpäalvelu- tai pilvipalvelun tarjoajaa. Palveluntarjoajan on osoitettava luotettavuus turvallisuuden hallintajärjestelmällä, esimerkiksi ISO/IEC 27001 -standardin mukaisesti.

3.2 Tietosuoja

3.2.1 Tietolupaviranomaisen asettamat vaatimukset

1. Käyttöympäristöstä on oltava laadittuna EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen (GDPR) 35 artiklan mukainen tietosuojaa koskeva vaikutustenarviointi (DPIA).
2. Rekisterinpitäjää ja henkilötietojen käsittelijää koskevat velvoitteet ja sopimukset ovat huomioitu tietosuoja-asetuksen voimassa olevien ohjeiden mukaisesti. Asetus ei sisällä ohjeita vaan se velvoittaa suoraan.
3. Palveluntarjoaja vastaa siitä, että käyttöympäristöön sekä käyttäjäympäristöön siirrettävät ja siellä käytettävät ohjelmistot, koodit tai muut sellaiset eivät vaaranna henkilötietojen käsittelyn tietoturvallisuutta. Erityisesti on varmistettava ettei käyttäjäympäristöstä siirry ulos henkilötietoja muulla tavoin kuin mitä aineistojen siirrosta on määrätty.

3.3 Toimitilat

3.3.1 Tietolupaviranomaisen asettamat vaatimukset

1. Ympäristön ylläpito tulee tehdä ylläpitoon soveltuvista tiloista. Arviointilaitos arvioi tilojen turvallisuuden tämän määräyksen pohjalta. Arviointia ei tarvitse tehdä paikan päällä, jos muu näyttö on riittävää.

Sosiaali- ja terveystietolupaviranomainen

25.11.2021

Tietoturvallisen käyttöympäristön vaatimukset

2. Ympäristön palvelimet tulee sijaita soveltuviissa tiloissa. Arviointilaitos arvioi tilojen turvallisuuden tämän määräyksen pohjalta. Arviointia ei tarvitse tehdä paikan päällä, jos muu näyttö on riittävää.
3. Toimitilaturvallisuuden osalta noudatetaan KATAKRI:n fyysisen turvallisuuden arviointikriteeristöä F 01-08 Hallinnollista aluetta koskevan kriteeristön osalta soveltuvin osin.

3.4 Henkilöstö

3.4.1 Tietolupaviranomaisen asettamat vaatimukset

Käyttöympäristön ylläpitotehtävissä toimiville henkilöille, joilla on pääsy henkilötietoaineistoihin, tulee olla tehtynä perusmuotoinen turvallisuusselvitys tai muu vastaava viranomaispalvelus.

1. Henkilöstö, jolla on pääsy henkilötietoaineistoihin, tulee olla perehdytetty aineistoja koskeviin käsittelyohjeisiin.
2. Käyttöympäristön ylläpitotehtävissä toimiville henkilöille, joilla on pääsy henkilötietoaineistoihin, tulee olla tehtynä perusmuotoinen turvallisuusselvitys tai muu vastaava viranomaispalvelus. Käyttöympäristön ratkaisu, joilla rajoitetaan ylläpitohenkilöstön pääsyä henkilötietoaineistoon, voidaan hyväksyä riittävän luotettavaksi, mikäli esitetty näyttö tukee tätä. Tällöin ylläpitohenkilöstöltä ei edellytetä viranomaisen tekemää selvitystä henkilön luotettavuudesta. Lisäksi voidaan Henkilöstöturvallisuuden arvioinnissa hyödyntää KATAKRI T 08-12 -osioita sekä PiTuKri HT-02 kohtaa 1 soveltuvin osin.

Sosiaali- ja terveysalan tietolupaviranomainen

25.11.2021

Tietoturvallisen käyttöympäristön vaatimukset

4 Tietoturvalliseen käyttöympäristöön liittyvät keskeiset prosessivaiheet

Prosessin vaihe	Tehtävät	Huomioitavaa
Vaatimustenmukaisuuden varmistaminen	Palveluntarjoaja huolehtii, että omaa voimassa olevan tietoturvallisuuden arviointilaitoksen antaman todistuksen käyttöympäristön tietoturvallisuudesta.	(Vrt. 552/2019 25 §) Todistuksen on katettava kaikki tietoturvallisen käyttöympäristön osa-alueet, joissa käsitellään henkilötietoja ja osa-alueet, joilla on vaikutusta henkilötietojen tietosuojan toteutumiseen.
	Tietolupaviranomainen tarkastaa Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston julkisesta rekisteristä, että palveluntarjoajalla on voimassa oleva todistus.	(Vrt. 552/2019 28 §, 30 §)
	Palveluntarjoaja tarjoaa valvovalle viranomaiselle tai sen osoittamalle taholle mahdollisuuden valvoa, että tietosuoja ja tietoturvaa koskevat vaatimukset täyttyvät.	(Vrt. 552/2019 30 §)
	Palveluntarjoajan on säilytettävä vaatimustenmukaisuutta koskevat ja muut valvonnan edellytyksenä olevat tiedot vähintään viisi vuotta tietoturvallisen käyttöympäristön tuotantokäytön päättymisestä. Käyttö- ja luovutuslokitiedot on hävitettävä tai arkistoitava 12 vuoden kuluttua tietoluvan päättymisestä.	(Vrt. 552/2019 29 §, 19 §)
Tietoturvallisen käyttöympäristön käytön seuranta ja arviointi	Palveluntarjoajan seuraa ja arvioi ajantasaisella järjestelmällisellä menettelyllä tietoturvallisesta käyttöympäristöstä sen tuotantokäytön aikana saatavia kokemuksia. Palveluntarjoaja seuraa lain muutoksia ja tekee käyttöympäristöön muutosten edellytyksenä olevat korjaukset.	(Vrt. 552/2019 29 §)
Neuvonta	Palveluntarjoaja tarjoaa tietoturvallisen käyttöympäristön palvelukuvauksen, hinnaston sekä asiaan liittyvää neuvontaa.	Tietolupaviranomainen tarjoaa neuvontapalvelua vain itse järjestämänsä tietoturvallisen käyttöympäristön osalta.

Sosiaali- ja terveysalan tietolupaviranomainen

25.11.2021

Tietoturvallisen käyttöympäristön vaatimukset

Prosessin vaihe	Tehtävät	Huomioitavaa
Käyttäjäympäristön tilaaminen	Asiakas tekee tilauksen palveluntarjoajan järjestämällä menettelyllä tietoluvassa mainitusta käyttäjäympäristöstä ja liittää virallisen tietolupapäätöksen tarvittavine liitteineen osaksi tilausta.	Palveluntarjoaja tarjoaa asiakkaalle mahdollisuuden sähköisesti tapahtuvaan asiointiin. Asiakkaalta pyydettäviä keskeisiä tietoja luvassa esiintyvien tietojen lisäksi ovat esim. <ul style="list-style-type: none"> tutkimusryhmän jäsenten tunnisteet (yksilöivät sähköiset tunnisteet ja tunnistefederaatiot) tutkimusryhmän jäsenten yhteystiedot käyttäjäympäristön tarvittava kapasiteetti tarvittavat ohjelmistot laskutustiedot
	Palveluntarjoaja tarkastaa sähköisesti allekirjoitetun tietoluvan aitouden.	Tietolupa on toimitettu asiakkaalle pdf-muodossa sähköisesti allekirjoitettuna.
	Palveluntarjoaja vahvistaa tilauksen vastaanotetuksi.	-
	Palveluntarjoaja käsittelee tilauksen.	Tilauksen pitää perustua voimassa olevaan tietolupaan ja tietoturallinen käyttöympäristö on osoitettu tietoluvassa. Palveluntarjoaja pyytää asiakkaalta tarvittaessa lisätietoja tilaukseen liittyen.
	Palveluntarjoaja vahvistaa tilauksen käsittelyksi.	-
Käyttäjäympäristön perustaminen	Palveluntarjoaja perustaa asiakkaan tilauksen perusteella tietolupakohtaisen käyttäjäympäristön	-
	Palveluntarjoaja luo käyttäjätilit ja käyttöoikeudet luvassa mainituille käyttäjille	Pääsy- ja käyttöoikeudet voidaan antaa ainoastaan luvan voimassaolon ajaksi siinä mainituille käyttäjille. Käyttöympäristön palveluntarjoajan on varmistettava ennen yhteyden avaamista luvansaajalle, että luvansaaja täyttää tietoluvassa asetetut vaatimukset (Vrt. 552/2019 51 §). Palveluntarjoajan on pidettävä rekisteriä tietoturvallisen käyttöympäristön käyttäjistä sekä näiden käyttöoikeuksista. Käyttöympäristön käyttäjien

Sosiaali- ja terveystietojen tietolupaviranomainen

25.11.2021

Tietoturvallisen käyttöympäristön vaatimukset

Prosessin vaihe	Tehtävät	Huomioitavaa
		käyttöoikeustiedot on hävitettävä tai arkistoitava 12 vuoden kuluttua käyttöoikeuden päättymisestä.
Käyttäjien tunnistus	Käyttäjien tunnistuksessa noudatetaan tässä määräyksessä esitettyjä vaatimuksia.	(Vrt. 552/2019 21 §) Tietoturvallisen käyttöympäristön käyttäjät on tunnistettava luotettavasti sekä todennettava. Luotettava tunnistautuminen voi tapahtua esim. Suomi.fi -palvelun tai luotetun federoidun tunnistuslähteen kautta.
Kirjautumistietojen toimitus käyttäjille	Palveluntarjoaja toimittaa tietoluvassa mainituille henkilöille rekisteröitymis- ja kirjautumishjeet sekä ohjeet kaksivaiheisen tunnistuksen aktivoimiseksi.	Mahdolliset käyttäjätunnuksiin liittyvät tiedot toimitetaan käyttäjälle tietoturvaisella tavalla.
Käyttöoikeuksien määrittäminen	Tietoluvassa mainituille henkilöille myönnetään käyttöoikeudet luvankäyttöön aineistoihin. Palveluntarjoaja määrittelee luvansaajan ja muun henkilötietoja käyttöympäristössä käsittelevän henkilön käyttöoikeudet henkilötietoihin.	Kaikkien käyttöympäristön käyttäjien tulee olla mainittuna Tietolupaviranomaisen myöntämässä tietoluvassa. Käyttöoikeudet saavat olla voimassa vain luvan voimassaolon ajan. Palveluntarjoajan on pidettävä rekisteriä tietoturvaisen käyttöympäristön käyttäjistä sekä näiden käyttöoikeuksista. Käyttöympäristön käyttäjien käyttöoikeustiedot on hävitettävä tai arkistoitava 12 vuoden kuluttua käyttöoikeuden päättymisestä.
Aineistojen toimitus tietoturvaisen käyttöympäristöön	Aineistot siirretään palveluntarjoajalle pääsääntöisesti tietoturvaisen käyttöpalvelun kautta.	Jos rekisterinpitäjällä on tarve siirtää omassa ympäristössään sijaitsevaa luovutettua aineistoa omaan, saman fyysisesti ja teknisesti suojatun alueen sisällä sijaitsevaan tietoturvaisen käyttöympäristöön, voi siirron suorittaa myös ilman tietoturvaista käyttöpalvelua.
	Palveluntarjoaja varmistaa vastaanottamiensa aineistojen eheyden ja virheettömyyden sekä tietoturvaisuuden.	-
	Palveluntarjoaja järjestää aineistot käyttäjäympäristöön luvassa mainittujen käyttäjien saataville.	-

Sosiaali- ja terveysalan tietolupaviranomainen

25.11.2021

Tietoturvallisen käyttöympäristön vaatimukset

Prosessin vaihe	Tehtävät	Huomioitavaa
Valmiiden tuotosten siirto ulos tietoturvalisesta käyttöympäristöstä	Palveluntarjoaja siirtää asiakkaan valmiit tuotokset tietoturvalisesta käyttöympäristöstä välityksellä anonymisoinnin osalta Tietolupaviranomaisen tarkastettavaksi.	Tietolupaviranomainen voi kuitenkin perustellusta syytä lupapäätöksessään myöntää luvansaajalle oikeuden toteuttaa itse julkaistavien edellä mainittujen tietojen anonymisoinnin ehdolla, että ne toimitetaan jälkikäteen Tietolupaviranomaisille.
Muutostilausten käsittely ja toteutus	Palveluntarjoaja ottaa vastaan käyttäjäympäristöön liittyvät muutospyynnöt ja lisätilaukset oman palvelukuvauksen mukaisesti ja toteuttaa ne tietoluvan puitteissa dokumentoidusti.	Jos asiakkaan tilaamat muutokset ovat ristiriidassa lain tai voimassa olevan tietoluvan kanssa, ei niitä saa toteuttaa.
Käyttäjäympäristön käytön lopetus	Palveluntarjoaja sulkee käyttäjiltä pääsyn käyttäjäympäristöön tietoluvan voimassaolon loputtua, sopimuksen päätyttyä, asiakkaan pyynnöstä tai viranomaisen niin määrätessä.	-
	Palveluntarjoaja poistaa henkilötietoaineistot tietoturvalisesta asiakkaan kanssa yhdessä ajanhetkestä sopien kuitenkin viimeistään 6 kk kuluttua tietoluvan päättymisestä ellei tästä ole muuta säädetty.	-